

Expertní skupina k problematice trampingu v CHKO Kokořínsko – Máchův kraj

Jiří Hušek

Tramping je hnutí, jehož historie sahá do konce desátých let dvacátého století, tedy přibližně do doby vzniku československého státu. Je to dodnes živý kulturní fenomén, jehož obdobu bychom marně hledali za hranicemi českých

zemí a Slovenska. Specifický způsob trávení volného času byl původně vlastní nezávislé mládeži z velkých měst. Vycházel z filozofie Woodcraftu, americké ligy lesní moudrosti, nedlouho předtím založené E. T. Setonem.

Obr. 1: Frontenac byl podle stavebního úřadu stavbou, na pozemku AOPK ČR, v PR Kokořínský důl. Byl zrušen v roce 2022. Foto Ladislav Pořízek

Obr. 2: Galathea patří mezi velké tradiční kempy. Foto Ladislav Pořízek

Tramping se odkazuje k historii Divokého západu, jehož svěbytná estetika se stává součástí trampské kulturní identity. Základním atributem trampingu je svobodné putování a volné táboření v přírodě. Tramping je v zásadě neorganizovaný a z podstaty nekonformní a jako takový byl od samého počátku na hraně společenské akceptace, někdy pronásledován, jindy shovívavě tolerován. Spontánně zakládaná tábořiště, kempy byly mnohdy trnem v oku vlastníkům pozemků, lesníkům i úřadům. Se vznikem velkoplošné územní ochrany přírody v polovině 50. let 20. století se tramping stal realitou v nově vyhlášených chráněných krajinných oblastech a později i v národních parcích. Vliv tradičního trampingu na předměty ochrany nebyl dramatický, kontrolní a sankční kapacity správ CHKO naopak velmi omezené. Křehká rovnováha mezi zájmy ochrany přírody a potřebami trampingu tak byla udržována převážně eliminací vybraných kempů fakticky poškozujících chráněné přírodní fenomény. Dlužno zdůraznit, že zákonná úprava zakazuje v CHKO mimo zastavěná území táboření a rozdělávání ohňů, což jsou víceméně obligatorní znaky českého trampingu. Většina tábořišť se tak objektivně ocitla mimo legální rámec. Tato skutečnost se stala po roce 2020 předmětem intenzivního diskurzu v médiích a na sociálních sítích.

Zaměřeno na CHKO Kokořínsko – Máchův kraj v kontextu

Modelovým územím, ve kterém se veřejně manifestoval (reálný či fiktivní) konflikt trampingu s ochranou přírody, se stala CHKO Kokořínsko – Máchův kraj (CHKO K – MK). Kokořínsko a severní část CHKO zvaná Roverské hory jsou tradiční trampskou „destinací“ a stejně jako v ostatních českých pískovcových oblastech zde vyrůstala více či méně kultivovaná tábořiště, kempy, většinou pod skalními převisy. Na rozdíl od klasických trampských lokalit v okolí velkých řek tady bylo budování srubů pouze ojedinělé, zcela pak chybějí trampské chatové osady s jednou výjimkou, Harakoko mezi Harasovem a Kokořínským dolem. Po roce 2000 došlo k útlumu trampských aktivit v tradičních lokalitách Českého ráje a Labských pískovců. Důvodem kromě ztráty klidu vlivem narůstajícího overturismu bylo zejména snížení tolerance ze strany ochrany přírody, zvláště pak se vznikem NP České Švýcarsko. Kokořínsko se tak stalo jakýmsi azylem trampských samotářů a drobných komunit a v uplynulých desetiletích zde významně narostla jejich aktivita včetně intenzivnějšího užívání

tradičních kempových míst a vytváření nových nocovišť. Ani na Kokořínsku nebyl zaznamenán výrazně negativní vliv trampingu na předměty ochrany CHKO, jakkoli se s růstem intenzity přirozeně zvyšoval. Tramping nebyl významnou prioritou a jeho regulace spočívala především v řešení excesů. Ze strany vlastníků lesních pozemků byla trampská nocoviště tolerována, výhrady zaznívaly pouze od některých místních zástupců památkové péče v souvislosti s možným a místy i faktickým narušením archeologické situace pod skalními převisy.

Excitované postoje a reakce na ně

V roce 2024 vyvrcholily na sociálních sítích, v podcastech nebo úředními podáními prezentované námitky poukazující na nezákonný stav a poškozování předmětů ochrany na Kokořínsku zřizováním a provozem trampských nocovišť, včetně dvou silně tendenčních reportáží v České televizi. Téma trampingu v CHKO K – MK se stalo aktuální agendou vedení Agentury ochrany přírody a krajiny ČR a Ministerstva životního prostředí. Právě za účasti tehdejšího ministra na setkání s odborníky, vlastníky pozemků, zástupci veřejné správy a regionálními stakeholdery 7. ledna 2025 padlo rozhodnutí ustavit k systémovému řešení problematiky trampingu na Kokořínsku odbornou skupinu (OS). Vedením OS byl ředitelem AOPK ČR jmenován ředitel RP AOPK ČR Liberecko, členy pak zástupci všech relevantních zájmů v území. Kromě ochrany přírody na úrovni AOPK ČR a Ministerstva ŽP byli účastní reprezentanti akademické obce, státních i nestátních vlastníků lesních pozemků, regionálních municipalit, památkové péče a archeologie, provozovatelů honiteb nebo nevládních organizací (Klub českých turistů, Český svaz ochránců přírody). K odevzdání výstupů z práce skupiny byl stanoven termín 30. 6. 2025.

Hledání vhodných podmínek trampingu týmem klíčových hráčů

OS s využitím profesních kompetencí svých členů a na základě odborných podkladů vyžádaných od externích expertů se zabývala následujícími tematickými okruhy a formulovala dílčí závěry se zaměřením na konkrétní situaci v CHKO K – MK a možným zobecněním platným pro ostatní CHKO a další chráněná území ve správě AOPK ČR.

Obr. 3: Trampské kempy byly v minulosti veřejnosti neznámé, jejich umístění v odlehlých lokalitách znali jen místní a trampové. Kay-Way je zde více než půl století. Foto Ladislav Pořízek

Základní otázkou byla definice trampingu, respektive jeho materiálních projevů v krajině Kokořínska a jejich inventarizace. Oněmi materiálními projevy jsou takřka výhradně nocoviště různých typů a standardů vybavení. Převažují plochy pod skalními převisy upravené pro nocleh a pobyt, obvykle se stabilním ohništěm a jednoduchým mobiliářem nebo konstrukcemi z přírodních materiálů. Celkem bylo identifikováno a zdokumentováno 138 aktuálně nebo historicky nedávno užívaných nocovišť. V jednotlivých případech se jednalo o vybavené přístřešky, částečně s využitím cizorodých materiálů, čtyři z nich byly stavebními úřady klasifikovány jako (nepovolené) stavby. Nocoviště jsou volně přístupná a s různou intenzitou užívaná i návštěvníky mimo trampskou subkulturu. Tento trend

akceleroval kvůli aktivitám na sociálních sítích i covidové pandemii.

Pro porovnání váhy konfliktu se zájmy ochrany přírody a ostatními veřejnými zájmy bylo třeba zhodnotit společenskou legitimitu trampingu. Z odborných stanovisek Etnologického ústavu AV ČR a Národního památkového ústavu jednoznačně vyplynulo, že tramping jako svěbytný a unikátní kulturní fenomén je součástí nehmotného kulturního dědictví. Představuje hodnotu, jejíž uchování je veřejným zájmem, a jako takový vstupuje do rozhodování o způsobech a míře regulace projevů trampingu ve volné krajině.

Podstatnou částí práce OS bylo stanovení limitů legality trampingu ve vztahu k omezením

plynoucím ze zákona o ochraně přírody a krajiny (ZOPK) a ostatních obecně závazných předpisů. Formální mezí v ZOPK je přitom zákaz táboření a rozdělování ohňů (obdobně platí i podle zákona o lesích). Je ovšem nezbytné co nejpřesněji definovat hranici, kdy aktivita návštěvníka nabývá věcného obsahu zmíněných pojmů a stává se nelegální (každé nocování není tábořením a použití některého typu vaříče nemusí být rozdělováním ohně).

Jedním z výstupů práce OS tak byl návrh na upřesnění výkladů táboření, rozdělování ohňů a některých dalších omezení vyplývajících ze ZOPK.

Součástí zadání pro odbornou skupinu bylo také zhodnocení dosavadního postupu Správy

Obr.4: Kemp Mrtvé dítě na pozemku AOPK ČR v PR Kostecké bory byl zrušen v roce 2023. Foto Ladislav Pořízek

CHKO K – MK při řešení problematiky trampských kempů a jejich užívání. Je naprosto zřejmé, že Kokořínsko a Roverské skály jsou z důvodů výše popsaných ve vztahu k trampingu oblastí extrémně exponovanou a v posledních letech nadmíru zatěžovanou negativními projevy nocování. Správa CHKO průběžně konala, probíhala komunikace s vlastníky pozemků, orgány státní správy, obcemi i uživateli nocovišť, konfliktní kempy ve vlastní režii odstraňovala. Efektivita práce byla do značné míry limitována vlnnou spoluprací partnerů, finančními možnostmi a zejména kritickou personální nedostatečností v rozhodovací a kontrolní oblasti. Principiálně však lze konstatovat, že aktivita Správy CHKO K – MK byla srovnatelná s aktivitou jiných správ CHKO a národních parků v ČR. Do budoucna se ovšem neobejde bez posílení kontrolní činnosti, zajišťované dobrovolnou a výhledově i profesionální stráží přírody.

Co dál?

S využitím databáze nocovišť byl příslušnými experty zhodnocen potenciální nebo reálný negativní vliv na přírodní fenomény, předměty ochrany CHKO a ostatní veřejné zájmy. Posouzení se týkala ovlivnění flóry a fauny, vlivu ohně na

geologické a geomorfologické charakteristiky pískovcových skal, ochrany archeologické situace, krajinného rázu, zájmů vlastníků pozemků a lesních hospodářů nebo uživatelů honiteb. Obecně lze shrnout, že negativní vliv trampských nocovišť na zmíněné zájmy je realitou, jeho míra se ovšem v jednotlivých případech řádově liší v závislosti na umístění kempu, jeho vybavení, intenzitě a způsobu užívání nebo podobě terénních úprav. Zatímco se zájmy ochrany přírody jsou některé kempy neslučitelné (lokality s omezeným vstupem, biotopy kriticky ohrožených druhů apod.), podstatnou část nocovišť je naopak stanovením jasných podmínek možné akceptovat. Podobný princip platí i ve vztahu k ostatním veřejným zájmům. Výstupem posouzení vlivu konkrétních nocovišť z pohledu orgánu OP, vlastníka pozemku a orgánu památkové péče byla pracovní tabulka klasifikující kempy jako neakceptovatelné, akceptovatelné a akceptovatelné s výhradou.

Z této klasifikace pak vyplývá návrh na další postup při uvedení trampských nocovišť do souladu s platnou legislativou. V zásadě jsou na výběr pouze dvě legální možnosti. Tou první je odstranění tábořiště a uvedení lokality do původního stavu. Druhou možností pak je

legalizace – ze strany vlastníka pozemku vyjádřená prostým souhlasem bez předepsané formy, ovšem ze strany orgánu ochrany přírody výhradně souhlasem ve smyslu správního řádu, individuálním správním rozhodnutím nebo opatřením obecné povahy, které je s ohledem na veřejné užívání kempů způsobem preferovaným. Naopak stávající praxe neformální tolerance není v souladu s právem a neobstojí ani v probíhající společenské diskusi. Ke dni ukončení práce OS bylo z evidovaných 138 případů již odstraněno 39 kempů, dílem v režii Správy CHKO K – MK, dílem z iniciativy vlastníků pozemků. K bezprostřední likvidaci bylo navrženo dalších 5 kempů, naopak u 31 případů přichází v úvahu legalizace, se kterou vyslovily souhlas všechny tři zúčastněné autority. U zbývajících 64 nocovišť alespoň jedna z nich vyslovila nesouhlas, jsou tedy navrhována k podmíněnému odstranění, pokud se uživatelům nepodaří vyjednat změnu stanoviska například dohodou o podmínkách provozu kempu. Dlužno zdůraznit, že v těchto případech se jedná majoritně o nesouhlasy vlastníka pozemku nebo památkové péče, věcné konflikty s ochranou přírody byly vesměs vypořádány již proběhlou likvidací. Na tomto místě je také třeba zdůraznit klíčovou úlohu vlastníka pozemku a jeho lesního hospodáře, jejichž zájem je v řadě případů silnější než zájmy ochrany přírody, stejně tak možnosti regulace. Správa CHKO jako orgán OP je jedním z účastníků koordinovaného řešení problematiky, nikoli univerzální autoritou, jak bývá veřejně prezentována odpůrci trampského táboření na Kokořínsku.

Návrhy předložené odbornou skupinou jsou podkladem pro další postup místně příslušného orgánu ochrany přírody, tedy AOPK ČR, Správy CHKO Kokořínsko – Máchův kraj. Kromě aktivního odstranění kolizních kempů a možné související finanční podpory vlastníků pozemků je to především následné řízení o legalizaci kempů zbývajících. Iniciátorem řízení a partnerem pro komunikaci v území musejí být reální uživatelé (budovatelé) kempů, k jejichž zastupování se hlásí za tím účelem založený zapsaný spolek Táborový kruh. Udržitelnost zvoleného řešení závisí na shodě klíčových hráčů, realistickém nastavení podmínek a pravidel a systematické kontrolní činnosti.

Realizace navrhovaných opatření a přístupů bude každoročně vyhodnocována a pracovní výstupy odborné komise a opatření upravovány podle aktuálního stavu a potřeb, neboť zpracovaný dokument považujeme za otevřený. ■